

Hodnotenie a návrhy Združenia vysokých škôl a priamo riadených organizácií Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy na Slovensku ku Správe o stave školstva na Slovensku

Združenie vysokých škôl a priamo riadených organizácií (ďalej Z VŠaPRO) pozitívne hodnotí snahu ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej MŠVVaŠ SR) skvalitniť vysokoškolské vzdelávanie a vedu v terciálnom vzdelávaní. Z VŠaPRO má k predkladanej Správe o stave školstva na Slovensku (ďalej Správa) nasledovné pripomienky, ktoré boli zosumarizované na základe podnetov z jednotlivých odborových organizácií pôsobiacich na verejných vysokých školách.

Z VŠaPRO je reprezentatívnym združením zastupujúcim 21 590 pedagogických a nepedagogických zamestnancov verejných vysokých škôl a priamo riadených organizácií, pričom počet vysokoškolských odborárov je k dnešnému dňu takmer 5 000 členov.

Všeobecne oceňujeme snahu predkladateľov o výraznejšie začlenenie slovenského vysokého školstva do európskeho rámca a realistickú deskripciu situácie. Niektoré možno racionálne motivované návrhy však zabudajú na reálny slovenský kontext.

Hlavný nedostatok pôvodne predkladanej Správy je, že z nej bola odstránená časť, v ktorej bola uvedená konkrétna suma objemu verejných financií potrebných na zabezpečenie normálneho fungovania vysokých škôl na Slovensku, vrátane primeraného valorizovania plátov zamestnancov.

Z tohto dôvodu Z VŠaPRO navrhuje :

zvýšiť výšku finančných zdrojov do školstva tak, aby podiel z HDP bol porovnateľný s vyspelými štátmi EÚ. Pre VVŠ na úrovni 60 mil. € ročne, vrátane valorizácie miezd v celkovej sume 8,2 – 9,0 mil. € pre 9 980 nepedagogických a 14,8 – 15,5 mil. € pre 11 479 pedagogických, výskumných a umeleckých zamestnancov.

Konkrétne pripomienky so zdôvodneniami k jednotlivým bodom:

(264) Verejné vysoké školy vznikajú a zanikajú zákonom, majú osobitnú hospodársko-právnu formu „verejná vysoká škola“

Stanovisko Z VŠaPRO:

Tak, ako verejné vysoké školy vznikajú zo zákona NR SR aj súkromné vysoké školy by mali vznikáť zákonom a nie na základe udelenia súhlasu vlády SR, tzv. „štátneho súhlasu“.

Zdôvodnenie:

Rovnosť pred zákonom pre všetky subjekty vysokého školstva.

Úloha VŠ-1-3: Upraviť systém riadenia vo vysokom školstve so zameraním na zvýšenie jeho efektívnosti a kvality.

b) nastavenie podmienok výberu manažmentu vysokej školy tak, aby bola zabezpečená profesionálna riadiaca činnosť v kombinácii s akceptáciou relevantnou časťou akademickej obce vysokej školy

Stanovisko Z VŠaPRO k bodu b:

Voľbu rektorov univerzít a dekanov fakúlt realizovať zamestnaneckou časťou akademickej obce. Z praxe známe prípady niektorých senátov zvoliť rektora, či dekana v dôsledku

vnútrouniverzitných nekalých praktík si jednoznačne vyžadujú zmenu v tom, že akademických funkcionárov by mala voliť celá akademická obec zamestnancov a študenti by nemali mať na tieto volebné akty výraznejší vplyv, pretože je známe, že zástupcovia študentov sú alebo môžu byť predmetom ovplyvňovania zo strany zamestnancov.

Zdôvodnenie:

Aby sa zabezpečila objektivnosť voľby vrcholového manažmentu univerzít a fakúlt, a nebola závislá len od úzkej skupiny reprezentácie univerzity, považujeme za neprijateľné, aby boli rektori a dekaní volení vyššími orgánmi univerzity. Ako alternatívu navrhujeme voľbu rektorov a dekanov realizovať na zasadnutí akademickkej obce príslušnej vysokej školy, na ktorom sa predstavujú kandidáti, ktorí prijali kandidatúru na rektora, resp. dekana. Pre zdravý vývoj na VŠ je dôležitá podmienka, aby kandidát na dekana alebo rektora získal nadpolovičnú podporu v zamestnaneckej časti akademickkej obce a študenti, by nemali rozhodovať o personálnych otázkach týkajúcich sa zamestnancov. Hybridné hlasovanie (študenti - zamestnanci) znižuje rozhodovaciu a kontrolnú funkciu akademického senátu smerom k vedeniu fakulty (resp. univerzity).

(372) Zjednodušenia v systéme slovenského vysokého školstva a vo vysokoškolskej legislatíve sa dajú dosiahnuť najmä nasledujúcimi zmenami:

a) Zrušenie kategorizácie vysokých škôl na úrovni zákona...

Stanovisko Z VŠaPRO k bodu a:

Vzhľadom k tomu, že kategorizácia univerzít v roku 2002 sa nenaplnila, navrhujeme zaviesť kategorizáciu výskumných univerzít a odborných vysokých škôl, na základe výsledkov komplexnej akreditácie, ktorá nebude zohľadňovať iba výskumnú, ale aj vzdelávaciu činnosť na vysokých školách. Univerzity by mali v prvom rade plniť vzdelávaciu funkciu a následne na to vedeckovýskumnú.

Zdôvodnenie:

Z VŠaPRO vychádza zo súčasného stavu, kedy Slovenská republika nemá dostatok finančných prostriedkov z verejných zdrojov na riadne fungovanie verejných vysokých škôl (ďalej VVŠ). Kategorizácia univerzít môže priniesť racionalizáciu verejných, štátnych a súkromných vysokých škôl v závislosti od demografických údajov v nasledujúcom období a požiadaviek spoločenskej praxe. Nami navrhovaná kategorizácia vysokých škôl sa musí realizovať diferencovaným financovaním na základe reálneho počtu študentov, počtu zamestnancov, výsledkov vzdelávacej a vedeckovýskumnej činnosti v súlade so splnením požiadaviek komplexnej akreditácie.

c) Zrušenie vedecko-pedagogických titulov „profesor“ a „docent“ a ponechanie len príslušných funkčných miest...

Stanovisko Z VŠaPRO k bodu c:

Navrhované zrušenie vedecko-pedagogických titulov „profesor“ a „docent“ a ponechanie len príslušných funkčných miest mení doterajší, praxou osvedčený kariérny systém. Nastane tak reálne riziko zníženia kvality pedagogických a scientometrických výkonov docentov, profesorov a zníži sa motivačný faktor asistentov a odborných asistentov. Súčasne je potrebné odstrániť spájanie funkčných miest s pracovnými miestami pedagogických zamestnancov a reťazenie pracovných pomerov.

Zdôvodnenie:

Z VŠaPRO si uvedomuje, že momentálny stav má svoje rezervy, avšak v podmienkach Slovenska je relatívne objektívny. K zlepšeniu stavu by napomohlo zjednotenie kritérií, resp. zadefinovanie minimálnych kritérií na pozíciu profesora a docenta na celoslovenskej úrovni. Týmto návrhom bude možné predísť tomu, aby v budúcnosti nevznikali spochybniteľní docenti a profesori, ktorí nespĺňajú ani základné kritériá platné v súčasnosti.

Ďalšie predĺženie alebo opätovné dohodnutie pracovného pomeru na určitú dobu do dvoch rokov alebo nad dva roky vysokoškolským učiteľom alebo tvorivým zamestnancom vedy, výskumu a vývoja je možné aj vtedy, ak je na to objektívny dôvod vyplývajúci z povahy činnosti vysokoškolského učiteľa alebo tvorivého zamestnanca vedy, výskumu a vývoja ustanovený osobitným predpisom, ako uvádza § 48 ods. (6) ZP. Zákonník práce tak ochraňuje všetkých zamestnancov okrem vysokoškolských učiteľov a tvorivých zamestnancov vedy, výskumu a vývoja, pre ktorých povoľuje reťazenie pracovných pomerov, čo je dokonca v rozpore s legislatívou EÚ.

Úloha VŠ-2-2: Systémovo riešiť zlepšenie odmeňovania vysokoškolských učiteľov, výskumných a umeleckých pracovníkov a ostatných zamestnancov verejných vysokých škôl v závislosti od možností štátneho rozpočtu.

(379) V prípade verejných vysokých škôl je možnosť zlepšenia odmeňovania v súčasnosti podmienená v prevažnej miere zvyšovaním dotácií zo štátneho rozpočtu ...

Stanovisko Z VŠaPRO:

Zlepšenie odmeňovania v prípade VVŠ podporujeme, s podmienkou zachovania tarifných platov, ktorú považujeme za hlavnú zásadnú pripomienku ku navrhovaným zmenám v správe. Odporúčame zachovanie doterajšieho systému odmeňovania na VVŠ v inštitúte tarifných platov v systéme odmeňovania verejných zamestnancov. Tendenciu používania vlastného systému odmeňovania na VVŠ nie je možné akceptovať vzhľadom k limitovanému množstvu verejných zdrojov financií. Na zlepšenie súčasného stavu odporúčame upraviť systém odmeňovania pedagogických, výskumných a umeleckých zamestnancov VVŠ tak, aby dosiahli 1,7 až 3-násobok priemerného platu národného hospodárstva a platy nepedagogických zamestnancov zmenou tarifnej tabuľky tak I. platová trieda a I. platový stupeň začínali na úrovni minimálnej mzdy, každoročne automaticky valorizovanej podľa úrovne minimálnej mzdy za daný rok zverejnenou Štatistickým úradom SR, resp. Eurostatom.

Ďalej navrhujeme, aby bola vypracovaná samostatná tarifná tabuľka pre nepedagogických zamestnancov VVŠ.

Súčasne navrhujeme vypustiť v znení Úlohy VŠ-2-2 časť „v závislosti od možností štátneho rozpočtu“.

Zdôvodnenie:

Podľa všeobecne dostupného názoru zamestnancov VVŠ je spravodlivé a objektívne zachovať doterajší systém odmeňovania. Odstránenie celoštátneho tarifného systému by viedlo k voluntarizácii odmeňovania, vnútornej korupcii a riziku rozkradnutia mzdových prostriedkov. Rovnako by pre rezort školstva zanikla možnosť navýšenia mzdových prostriedkov zo zákona. Teda v konečnom dôsledku takéto opatrenie bude kontraproduktívne.

Rezervu vidíme aj v úprave tzv. vekového automatu, ktorý zohľadňuje len 32 ročnú dĺžku praxe, čo je v rozpore s poslednou novelizáciou zákona o vysokých školách, ktorý umožňuje pedagógom garantovať študijné programy a byť vo funkciách do 70 rokov života.

Vláda deklarovala, že zvýšenie prostriedkov do školstva (teda i na mzdy) je jej prioritou, čiže by mala prednostne riešiť zlú situáciu vo financovaní VVŠ. Návrhom osobitnej tabuľky pre nepedagogických zamestnancov VVŠ sa dosiahne to, že zvýšenie platov nebude viazané na celú verejnú správu, ale by riešilo situáciu 9 980 zamestnancov, čím by sa zohľadnili

špecifiká tohto prostredia, ktoré by sa premietli aj do finančného ohodnotenia v samotnej mzde.

Inštitút osobných platov je možný mimo verejných zdrojov, napr. z podnikateľskej činnosti, filantropických zbierok.

Úloha VŠ-4-1: Upraviť systém financovania sociálnej podpory študentov.

(397) Keďže je dôvodne možné predpokladať, že zavedeniu školného v dennej forme štúdia na verejných vysokých školách sa v ďalších rokoch nebude dať vyhnúť...

Stanovisko Z VŠaPRO:

Zavedenie školného v dennej forme štúdia na VVŠ nepokladáme v súčasnej dobe globálnej ekonomickej krízy za vhodnú alternatívu navrhovanú v Správe.

Zdôvodnenie: Nepokladáme za efektívne zaviesť školné v dennej forme štúdia, čo môže spôsobiť ohrozenie vzdelanostnej úrovne z dôvodu nedostatku finančných zdrojov na štúdium a neumožnenie študovať uchádzačom o vysokoškolské štúdium zo sociálne slabších pomerov. Zavedenie školného by bolo akceptovateľne pri nadlimitnom počte uchádzačov o vysokoškolské štúdium k reálnym požiadavkám trhu práce a potrebám národného hospodárstva. Na bezplatnú formu štúdia by sa tak dostali na základe najlepších výsledkov štúdia sekundárneho vzdelávania najlepší uchádzači bez ohľadu na sociálny status uchádzača. Vo všeobecnosti však kategoricky odmietame spoplatnenie dennej formy štúdia.

Úloha VŠ-6-3: Podporovať spoluprácu vysokých škôl so súkromným sektorom.

(427) Využívaný bude najmä systém financovania, napríklad zvýšená podpora profesijne orientovaných bakalárskych študijných programov...

Stanovisko Z VŠaPRO:

Možnosti dané spin-off je potrebné treba využiť aj pre financovanie VVŠ ktoré by mohli byť poskytovateľom služieb v oblasti ekonómie, práva, pôdohospodárstva, psychologického a sociálneho poradenstva a pod. za zvýhodneného daňového režimu.

V Správe nebol venovaný dostatočný priestor k týmto problémom, ktoré pokladá Z VŠaPRO súčasne za veľmi významné:

- **Napísanie nového zákona o VŠ považujeme za značné riziko, lobistické skupiny by sa snažili pretlačiť svoje úmysly, čím môžu vzniknúť nové technicko-legislatívne problémy. V legislatíve VŠ treba ísť cestou cielených noviel, prežitú ustanovenia stačí odstrániť alebo rekodifikovať.**
- Doriešenie spoločenského statusu pedagogických zamestnancov, výskumných a umeleckých zamestnancov VVŠ za súčasného obnovenia zaradenia laborantov a technikov v kategórii vysokoškolských zamestnancov tvoriacich významnú časť, hlavne na fakultách technického, prírodovedného, pôdohospodárskeho a medicínskeho zamerania. Proporcionálne nezabudnúť na humanitné smery, hlavne na pedagogických fakultách.
- Zvýraznenie úlohy VVŠ v celoživotnom vzdelávaní v súlade s permeabilitou foriem štúdia v ktoromkoľvek úseku života, tak aby zohrávali univerzity v tejto oblasti hlavnú úlohu.

- Vyriešenie systému racionálnej výživy a stravovania študentov a zamestnancov VVŠ, čím sa môže cielenou propagandou podporiť celkové zlepšenie zdravotného stavu populácie Slovenska.
- **Eliminovanie byrokracie na VVŠ v celkovej horizontálnej a vertikálnej štruktúre.** Zložitý systém rozpočtovníctva a účtovníctva, komplikovaný zákonom o verejnom obstarávaní núti verejné vysoké školy docieľiť teóriu kladného hospodárskeho výsledku, pričom výnosy vysokých škôl sú takmer totožné s nákladmi štátu. Kategorizácia finančných prostriedkov na bežné a investičné (kapitálové) znemožňuje vysokým školám hospodáriť podľa svojich potrieb, aj keď je týchto prostriedkov vo všeobecnosti málo na serióznu ekonomiku a v zásade núti školy minúť ročnú dotáciu za každú cenu. Je potrebné zdôrazniť, že vysoké školy dostali do majetku v roku 2003 budovy v zlom technickom stave a nie sú schopné vykonávať ich údržbu na požadovanej úrovni, čo ich často núti k ich predaju.

S pozdravom.

doc. Ing. Miroslav Habán, PhD.
predseda združenia VŠaPRO

Bratislava, 25. jún 2013